

OMMAVIY VA YAKKA TARTIBDA BUYURTMA BO‘YICHA TIKILADIGAN KIYIMLARNI YOQALARINI LOYHALASH XUSUSIYATLARI

Berdieva Ra’no Abduqodirovna

Assistent, Farg‘ona politexnika instituti, Farg‘ona, O‘zbekiston

E-mail: ranoberdievahon@gmail.com

Begmatov Dovurbek Begmat o‘g‘li

108-23 guruh talabasi, Farg‘ona politexnika instituti, Farg‘ona, O‘zbekiston

E-mail: dovurbekbegmatov013@gmail.com

Yoqubov Faxriddin Saloxiddin o‘g‘li

108-23 guruh talabasi, Farg‘ona politexnika instituti, Farg‘ona, O‘zbekiston

E-mail: faxriddinyoqubov114@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda zamonaviy loyihalashning nazariy-uslubiy asoslarini o‘rganish, amaliy malaka va ko‘nikmalarga ega bo‘lish, kompyuter grafikasi, muhandislik grafikasi va boshqa fanlarga bog‘liq holda kiyimlarni loyihalash xususiyatlari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: inson tanasi, kiyim, estetik-gigienik, texnik, bug‘, karbonat angidrid, klassifikatsiya, maishiy, ishlab chiqarish, ko‘ylaklar, bluzkalar, erkaklar ko‘ylagi, yubka, fartuk.

Kirish

Kiyim inson tanasining, atrof muhitning har xil ta’sirlaridan asrash vositasi sifatida paydo bo‘lgan. Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida kiyim deganda turli xil materiallardan tayyorlanadigan hamda odamni atrof-muhitning noma’qul ta’sirlaridan asraydigan, organizmni normal sog‘lom holatini saqlaydigan hamda bezak vazifasini o‘taydigan har qanday narsalar tushuniladi. Har qanday kiyim estetik-gigienik, texnik talablarga javob berishi, odamni dam olishida, mehnat qilishida, sport bilan shug‘ullanishida qulay bo‘lishi kerak. Odam organizmidan bug‘ va karbonat angidrid ajralib turadi, shuning uchun kiyimni loyihalashda kiyim tagida havo yaxshi almashtirib to‘rishini hisobga olish lozim. Odam terisi tashqi

muhitdan kislorodni yutib, tashqariga karbonat angidrid chiqaradi. Tashqi havo tarkibidagi karbonat angidrid 0,03-0,4 % bo'lgani uchun odam badani atrofidagi karbonat angidrid 0,08 % dan ortsa odam o'zini yomon sezadi. Tashqi havo temperaturasi past bo'lganda kiyim asosiy muhofaza vazifasini bajaradi va badandan chiqqan issiqlikni tashqi muhitga kam o'tkazadi.

Asosiy qism

Kiyimni tikishdan oldin shu kiyim kiyiladigan joyda atmosfera havosining temperaturasi, shamolning eng katta tezligi, odamning o'rtacha energiya sarfi, odam o'sha haroida qancha vaqt uzluksiz bo'lishini hisobga olish zarur. Kiyim haddan tashqari keng yoki tor bo'lmasligi kerak, chunki terlash jarayoni normal va uzluksiz bo'lishi uchun kiyimdan tashqi havo muntazam o'tib to'rishi kerak. Kiyim nimaga mo'ljallangandan qat'iy nazar odamga yarashadigan bo'lishi kerak. Kiyimning loyinalashda kiyim eng mukammal texnologiyada tikilishi, mehnat unumdorligini oshirishni, mahsulot sifatini yaxshilashni hisobga olish lozim.

Tikuvchilik sanoatida qabul qilingan klassifikatsiyaga ko'ra kiyimlar ikki sinfga: maishiy va ishlab chiqarish kiyimlariga bo'linadi. Maishiy kiyim sinfi - ekspluatatsiya haroidiga qarab, ust kiyimlar, engil kiyimlar, ich kiyimlar, bosh kiyimlar, ko'rpa-yostiq buyumlariga bo'linadi. Buyum nimaga mo'ljallanganiga qarab har qaysi kichik klass gruppalariga bo'linadi: Ust kiyim - palto, kalta palto, kurtka va hokazo.

Engil kiyim - ko'ylaklar, bluzkalar, erkaklar ko'ylagi, yubka, fartuk va hokazo. Ich kiyim-pijamalar, ishtonlar, cho'milish kostyumlari va hokazo. Bosh kiyim-furajka, shapka, shlyapa va hakazo. Ko'rpa-yostiq buyumlari - ko'rpajilti, ko'rpa va hakazolar kiradi. Jins va yosh alomatlariga binoan guruhleri kichik guruhlarga - erkaklar, ayollar va bolalar kiyimiga ajratiladi. Bolalar kiyimi o'z navbatida maktab yoshidagi bolalar, maktabgacha yoshdagi bolalar, yasli yoshidagi bolalar, chaqaloqlar kiyimlariga bo'linadi. Maishiy kiyimlar fasllarga qarab bo'linadi va qaerga kiyilishiga qarab kundalik kiyim, uy kiyim, tantanali kiyim va sport kiyimiga ajratiladi. Ishlab chiqarish kiyimlari klassifikatsiyasiga mahsus va rasmiy (forma) kiyimlar kiradi.

Mahsus kiyimlar odamni zararli muhitdan muhofaza qiladi va kishining ish qobiliyatini saqlashga yordam beradi. Bular kurtkalar, kombenzon va hokazolar. Forma kiyimlari temir yo'l ishchilari, harbiy, dengiz xodimlari va boshqalar kiradi. Ommaviy kiyim tikishda razmer, rost va to'lalilik o'lchamlariga binoan tikiladi.

Razmer - ko'krak aylanasi. Rost-kiyim uzunligi. Kiyim razmerlari quyidagicha: kattalar uchun - 44,46,48,50..60. o'smir bolalar uchun-44,46. Kattalar uchun-38,40,42. Kichik maktab yoshidagi bolalar uchun-32,34,36, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun-26,30. Yasli yoshdagi bolalar uchun-24,26. Barcha razmerlar uchun ko'krak aylanasi yarmi olinadi. Erkaklar ko'ylagining razmerlari ko'krak aylanasining o'lchami namda bo'yin aylanasining o'lchami bilan aniqlanadi. Maishiy kiyimlar kattalar uchun to'lalilik guruhlariga ajaratiladi: erkaklar uchun bel aylanasiga ko'ra, ayollar uchun buksa aylanasiga ko'ra 1, 2, 3 to'lalilikda olinadi.

Pidjak tipidagi yoqa. Bunday tipdagi yoqalar erkaklar komtyumiga o'xshash ayollar kostyumida ham, shuningdek ko'ylaklarda va bluzkalarda ham keng tarqalgan. Pidjak tipidagi yoqalarning konstruktiv jihatdan tuzilishi biroz murakkabroq bo'ladi.

1-rasm.Pidjak tipidagi yoqa turlari.

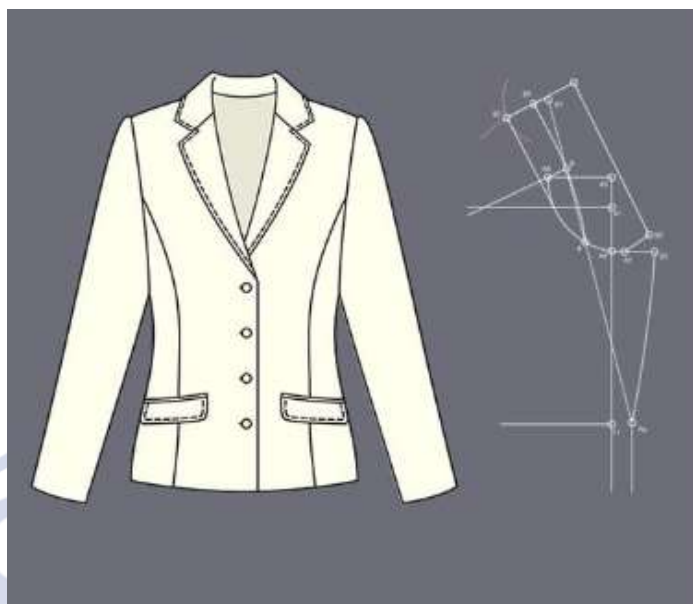
Yoqa chizmasi old bo'lak konstruksiyasi asosida tuziladi. Oldin bortning qaytariladigan chizig'i belgilab olinadi. Buning uchun bort kengligi va yuqori petlya o'rni aniqlanadi. Bortning qaytarma chizig'ining boshlanishi L nuqta yuqori petlyadan 1,5-2 sm balanda bo'ladi. Yoqa o'mizining yuqori nuqtasi A6 dan elka

qirqimining davomida yoqa qaytarmasining kengligi $A_6 V = 2 \div 3$ sm. $VV_1 = AA_4$ bo‘lak o‘lchab qo‘yiladi, bunda AA_4 ort bo‘lak yoqa o‘mizi bo‘lib, u L va V nuqtalarni to‘g‘ri chiziq bilan birlashtirib, davomiga ni ort bo‘lak chizmasiga santimetrli lentani qirrasini bilan qo‘yib AA_4 chiziq bo‘ylab o‘lchanadi. LV chizig‘ining old bo‘lak yoqa o‘miz chizig‘i bilan kesishgan joyi F harfi qo‘yib belgilanadi. F nuqtadagi FV_1 radiusli yoy o‘tkaziladi. Bu yoyda yoqa qaytarmasining kengligiga ta‘sir etuvchi $V_1 V_2$ bo‘lagining katta-kichikligi gavdaning qomatrasoligiga bog‘liq bo‘ladi. Masalan, to‘pa –to‘g‘ri kekkaygan gavda uchun u 5 sm, normal tipovoy gavda uchun 6 sm, bukchaygan gavda uchun 7 sm bo‘ladi. V va V_2 nuqtalar to‘g‘ri chiziq bilan birlashtiriladi. V_2 nuqtadan shu to‘g‘ri chiziqqa perpendikulyar o‘tkazib, unda yoqaning ko‘tarma kengligi $V_1 V_2 = 2 \div 3$ sm va qaytarma kengligi $V_1 V_2$ o‘lchab qo‘yiladi. Yoqa qaytarmasining kengligi fasonga binoan belgilanadi. Keyin yoqa qaytarmasining chizig‘i $V_4 V_5$ yoqa uchlari burchagining chizig‘i $V_4 V_5 A_1 A_7$ va adip qaytarmasining chizig‘i $A_1 A_7 V_1 V_5 L$ modelga binoan chizib olinadi. $A_1 A_7$ nuqtaning holati ham ixtiyoriy belgilanadi. Yoqa o‘mizining o‘yilishi $A_7 A_1 \gg 7$ fasonga bog‘liq bo‘ladi. Yassi yoqalar va fantazii yoqalar. Yassi (ko‘tarmasi yo‘q) yoqalar bo‘yiga emas, elkaga yopishib turadi. Bu yoqalarning yoqa o‘miziga o‘tkaziladigan chizig‘i yoqa o‘miz o‘yig‘ining chizig‘iga mos keladi. Va uch xil tipdagi yassi yoqalar ko‘rsatilgan:

- motroska tipidagi yoqa,
- o‘zbekcha ko‘ylakdagi shol yoqa,
- v) bo‘yiga salgina yopishib turadigan uzun yassi yoqa.

Research Science and Innovation House

2-rasm. Pidjak yoqa konstruksiyasi.

Har qanday shakldagi yassi yoqa konstruksiyasini hosil qilish uchun ort bo‘lak bilan oldindan ko‘krak vitachkasi ko‘chirilgan old bo‘lak andazalarini elka qirqimlar bo‘ylab birlashtiriladi. Yoqa fasoniga binoan yoqa o‘miz o‘yig‘ining chizig‘i belgilanadi. Motroscha yoqa qaytarmasining chizig‘i uzluksiz chiziq bilan ko‘rsatilgan. Yoqaning ort tomonidagi kengligi, elka qirqimlar bo‘ylab kengligi istalgancha ixtiyoriy belgilanadi. Shol yoqalarda va uzaytirilgan yoqalarda kichkinagina ko‘tarma qilish mumkin. Bunda yoqaning tashqi ko‘rinishi yaxshiroq bo‘ladi.

Adabiyotlar.

1. Nigmatova, F. U., Xojimatov, R. S., & Shomansurova, M. Sh—Tikuv buyumlarini loyihalashning avtomatlashtirilgan sistemasil fanidan tajriba mashg‘ulotlarini bajarish uchun uslubiy qo‘llanma. Namangan-2016 yil.
2. Berdiyeva, A. R. (2023). Ipakli krepdeshin matosi assortimentini interaktiv metodlar orqali o‘qitish uchun tavsiyalar: ipakli krepdeshin matosi assortimentini interaktiv metodlar orqali o‘qitish uchun tavsiyalar.
3. Sodiqovna, A. M., & Abduqodirovna, B. R. N. (2022). Notipaviy qomatli ayyollarning o‘lchamlari va tana turlarining farqlanishi. Science and innovation, 1(A3), 284-288.
4. qizi Tursunova, X. S., & Berdiyeva, R. N. A. (2022). Teenage

girls' range of modern dresses. Results of National Scientific Research International Journal, 1(7), 145-152.

5. Abduqodirovna, B. R. N. (2023). Qizlar ko 'yagida transformatsiya qo 'llash va uning ahamiyati. Scientific Impulse, 2(15), 666-672.

Research Science and
Innovation House

